

A. HANS

AAN

DE YZER

Uitgever
Lodewijk Opdebeek Antwerpen

AAN DE IJZER

DOOR

A. HANS

L. OPDEBEEK, UITGEVER
ANTWERPEN

- 1919 -

TWEEDE HOOFDSTUK

De Luitenant.

Pol Verhoef was met zijn mannen te Oostende aangekomen. De trein had de vermoeide soldaten herwaarts gebracht.

Luitenant Verhoef stond met een eenvoudigen militair op den dijk. Antoon Deraedt was zijn vriend, zijn broeder geworden, want hij had zijn overste bij Waalhem 't leven gered.

Verhoef, die 't gevaar niet vreesde en zijn soldaten den weg ten aanval wees, had den dood als over zich voelen gaan.

Hij stond in een loopgraaf, toen een bom den aarden dijk trof en de gracht vulde. De luitenant lag bedolven.... en zou versmacht zijn, had Antoon Deraedt hem niet gered.

De trouwe soldaat, onbevreesd voor obussen en kogels, schopte gejaagd de aarde weg en bevrijdde zijn bewusteloozen overste

Op die plaats loerde de dood. Mannen lagen er reeds kermend te sterven.

Toen nam Deraedt den luitenant op den rug en kroop met dien zwaren last over 't veld, terwijl kogels boven hem floten. O, zonder dien last had hij zich vlug kunnen redden! Maar hij wilde met zijn goeden overste sterven of leven en zou hem niet aan zijn lot overlaten.

Dikwijls bleef hij hijgende liggen.... Zijn geweer droeg hij bij den riem in den mond. Maar dan hoorde hij weer als een groote bromvlieg de kogels langs zich snorren of 't was een bom die niet verre plofte en kraakte. En Antoon Deraedt spande alle krachten in en worstelde verder; kroop als een dier over de omgewoelde aarde, en, als de bekoring kwam, eigen leven snel te redden, schudde hij kwaad den kop, vastbesloten, Verhoef niet aan zijn lot over te laten.

Een kwartier duurde die tocht.

De angst bekreep hem, dat hij misschien een lijk meevoerde.... 't Gaf niet.... dan kon hij den overste een treffelijke begrafenis bezorgen. En vaster klemde hij met de eene hand de beide van den luitenant en steunend op de andere, dan weer kruipend, gleed hij voorwaarts, steeds verder van die vreeselijke plaats, waar wapenmakers in rookend bloed bezweken.

Goddank! daar kwam hulp. Een soldaat riep Deraedt toe:

- Is de luitenant gekwetst?
- 'k Weet het niet, maar hij ligt van zich zelve.
- We zullen hem samen dragen en gaan....
- Maar ze zullen op ons mikken....
- Dat ze.... we zijn eerder buiten schot.
- Vooruit dan....

't Ging vlugger nu.... Maar de kogels floten talrijker om de beide soldaten, die in dezen vreeselijken krijg toch toonden hun heerlijk gevoel behouden te hebben.

Veilig bereikten ze de ambulance.

Luitenant Verhoef werd er tot bezinning teruggebracht....

Hij vernam wie zijn redder was en zoo werd de eenvoudige soldaat zijn vriend, neen zijn broeder . . .

Beiden waren West-Vlamingen, beiden van dezelfde streek. Deraedts vader boerde ten Zuiden van Dixmuiden.

En nu, na den terugtocht van Antwerpen, stonden beiden op Oostende's dijk.

In de haven ontscheepten Engelsche troepen.

— Goed, dat ze daar zijn, sprak Deraedt. We hebben nu toch genoeg gedaan.

Hij meende, gelijk zooveel Belgen toen, dat de bondgenooten voortaan alleen den strijd voeren zouden, de Britten met de Franschen.

— En ik heb gehoord, dat er te Zeebrugge ook zooveel aankomen. Hoor die Engelschen eens zingen!

— Maar weten ze wat de oorlog is, luitenant!

— Waarschijnlijk niet.

— Ze zullen 't zingen wel verleeren. Konden we er maar eens dichterbij komen!

— Onmogelijk! De haven is afgezet en 't is goed ook. Volk te Oostende . . . soldaten en vluchtelingen! Er gaan hier nog ongelukken gebeuren. Maar kom, we moeten terug naar 't kantonnement, er zullen wel orders komen.

— Waar zullen ze ons nu steken? In Frankrijk of Engeland?

— We zullen 't afwachten.

Pol Verhoef was een lange, slanke man, een flink overste, wien de uniform goed paste. Zijn gelaat was in de laatste weken bruin geworden; 't getuigde van energie, maar energie, vereenigd met goe-

digheid, die bij den gewonen soldaat zoo'n aangename indruk wekt.

En de mannen beminden hun overste, die wel streng, maar nimmer trotsch was en zich steeds den eersten soldaat toonde.

En weldra kwamen de orders.

Te Oostende was het te vol. Het regiment moest naar Stalhille om er te rusten....

Dien avond zat Pol Verhoef voor een ouderwetsche Vlaamsche afspanning te mijmeren.

Hij was hier niet ver van Dixmuiden.... O, hij had zoo gaarne zijn Bertha eens omhelsd.... Twee maanden waren verloopen, sedert hij van haar afscheid nam, dat allerdroevigst teeder afscheid....

Ouders bezat hij niet meer; al zijn liefde ging tot 't meisje, dat eens zijn vrouw worden zou.... Zijn vrouw?

O, hij had den dood al menigmaal voelen komen tusschen haar en hem.... steeds was die vijand, welke hen scheiden wilde, nog afgeweerd....

Maar....

De soldaten rond hem, de goedge natiëve jongens, koutten er over, dat de strijd nu voor hen geëindigd was. Ze hadden dien middag de Britsche soldaten gezien. En de Franschen waren nu ook in de gelegenheid geweest hun strijdmacht te formeeren.

Wat beteekende 't kleine en al zoo geteisterde Belgische leger, bij die reuzentroepen.... Het had genoeg gedaan, zijn plicht, meer dan zijn plicht, meer dan men eischen kon, en de gansche wereld gewaagde van zijn roem.

Nu kwam de rust....

Zoo meenden veel soldaten. Maar Pol Verhoef zag verder. Hij begreep wel, dat de strijd niet geëindigd was.

De Duitschers hadden België overrompeld, stonden tot in 't Westen, heerschten te Brussel. Ze moesten verjaagd worden. En de Belgen zouden meewerken tot de bevrijding van hun land.

En Verhoef wist ook, dat de verbondenen tegen over een zeer sterken, goed georganiseerden vijand stonden.

O, ja, de mannen waren nu afgemat en daarom lokte hen de rust. Maar neen, ze zouden niet lang werkeloos kunnen blijven, als de krachten teruggekeerd waren en de soldaten aan 't verleden, dat gruwelijk verleden dachten: aan Orsemael, Gusenhoven, Thienen, aan Leuven, Dinant, Andenne, Mechelen, Dendermonde, aan de ruinen allerwegen, de moedwillig in brand gestoken hoeven, huizen, dorpen, steden, aan mishandelde geestelijken, gefusileerde burgers, de door dronken of beestachtige soldaten mishandelde vrouwen, aan al die soldatengraven....

En dan werkeloos blijven....

Neen 't kon niet.

Pol Verhoef gevoelde het....

Hedenmorgen was hij nog door Vlaanderen gereden, het schoone Vlaanderen in zijn herfststooi, met 't goud op lanen en dreven, boomgaarden en hagen, met zijn stemmige dorpen, met al zijn weelde, als wilde het zich tot afscheid aan zijn dappere soldaten nog eens in al zijn schoonheid laten genieten....

Dat Vlaanderen en Wallonië.... het arme België; was verraderlijk besprongen en wreed geschonden....

het moest geholpen, verdedigd, beschermd worden, niet alleen door de verbondenen, maar vooral door zijn eigen zonen....

En zijn mannen, och, ze zouden het, als ze maar eerst van hun vermoeienis bekomen waren, eveneens gevoelen en begrijpen, en dan strijden, ware 't mogelijk, nog heftiger dan voorheen....

Nieuwe strijd....

En nieuwe offers....

Pol werd treurig. Hij zag weer die gevallen broederen.... hij zag de graven met 't eenvoudige kruisje of met een schaco, een ransel geteekend....

En hij dacht aan dat schoone vers van zijn lievelingsdichter Gezelle....

Hier legde ik een vriend in 't graf
Ik legde en hij slaapt in 't graf;
En Jezus die waakt in zijn heilige tent,
Waakt neffens hem, neffens het graf.

Waar, zegt mij, o zwijgende veld,
Waar ligt hij begraven?... Alhier?
Waar is 't dat ik weenend mijne oogen verborg
En zeide: Vaarwel, o vaarwel?

Het water gaat open en toe,
Het water gaat op en gaat neer,
Het water, als 't kind er een steentjen in smijt,
Het water gaat op en gaat neer.

Het water gaat op en gaat neer,
Het water gaat open en toe,

En haast is het water weer heel en gansch stil,
Waar viel en waar ligt nu de steen!?

En de aarde gaat open en toe,
Ook de aarde gaat op en gaat neer,
Wanneer er de grafmakers bevende hand
Een kist in legt, open .... en .... toe.

En de aarde gaat op en gaat neer,
Ook de aarde gaat open en toe
En hooger als de andere graven, een tijd,
Daar toogt men een graf en zegt: daar.

En de aarde zinkt langzamig neer,
En de aarde zinkt wederom toe,
En wederom strekt er zijn armen naar uit,
't Vergetende gras, en 't groeit toe.

En de aarde gaat open en toe,
En de aarde gaat op en gaat neer,
En haast is het alles zoo effen en groen,
Zoo effen als al dat er leeft.

Wat zegt gij o zwijgende veld?
Waar lag hij, waar ligt hij nu, hij?
Waar is 't, dat ik weenend mijn oogen verborg
En zeide: Vaarwel gij, vaarwel.

O, Pol Verhoef had Belgie's aarde open en toe zien
gaan .... En overal lagen terpjjes, welke slinken zou-
den, zoodat de aarde weer effen en groen werd ....
En zoovelen zouden vragen naar een geliefde: „Waar
ligt hij nu? Waar?”

O, er liepen al ouders en vrouwen en zusters en geliefden te doolen en te zoeken en te vragen: „Waar ligt hij nu? Waar?”.....

— En dat deed Duitschland ons aan, mompelde Verhoef.... Duitschland, dat zoo machtig was...., zoo groot, dat zoo op beschaving en kultuur roemde.... Het sleurde 't kleine buurvolk, waar zooveelen zijner zonen en dochteren als eigen kinderen leefden en gastvrijheid, bescherming, vriendschap genoten, het sleurde ons in zijn vreeselijken krijg.... Het ontzag de Fransche forten en schond België, het wil op ons leven en teren, zijn zege koopen met ons bloed,.... onze welvaart, ons geluk! Het sloeg zoo-veel onzer zonen.... en ook dochteren en kinderen. 't Teekende zijn weg met vuur en bloed en tranen....

En wat zal het nog zijn? Wat....

Verhoef dacht weer aan de graven....

Zou Bertha ook eens ronddolen en vragen: Waar ligt hij nu? Waar?

— O, God, neen, bad de luitenant. Scheid ons niet.... Bescherm ons; we beminnen elkander zoo en onze liefde is rein....

't Was of hij zijn meisje zag.... Ze dacht aan hem. Zeker had ze zijn telegram ontvangen en wist ze, dat hij nu te Oostende was. Mogelijk kwam ze morgen naar Oostende.... Dan zou ze wel hooren, dat 't regiment nu hier lag.... Zou hij haar zien?

O, wat verlangde zijn hart naar de geliefde!

Pol zag Dixmuiden en de Yzervallei, de streek van zijn geluk, van zijn lange wandelingen met Bertha.... 't Was of hij het riet langs 't riviertje hoorde ruischen en 't windje suizen over de verre

weiden en langs die oude hooge torens en kerken en hoeven, tot aan Nieuwpoorts wilde duinen en de zee.

Door die geliefde streek beminde hij ook 't grooter vaderland, zijn België, waarvoor hij gestreden had en nog strijden zou....

Strijden! Waar?

Hij wist het niet. Deze oorlog was vol verrassingen. Hij dacht er ook niet over na. Waar zijn koning, de dappere Albertus, eerste soldaat bij zijn soldaten, vorst van recht, plicht en eer, die zijn hoog, fier woord hield, hem riep.

't Werd rustig op Stalhille. De burgers, die de soldaten uitgevraagd hadden over den oorlog, trokken af. De militairen legden zich ter ruste. Ook Pol Verhoef begaf zich naar zijn kamer in de herberg, maar lang bleef hij nog wakker.

A. HANS

A L'YSER

(ILLUSTRE)

Prix : DEUX FRANCS

IMPRIMERIE NATIONALE L. OPDEBEEK, ANVERS

A L'YSER

par A. HANS

Imprimerie Nationale L. OPDEBEEK, Anvers

PAUL VERHOEF.

Ils arrivèrent pourtant sains et saufs à l'ambulance.

Le lieutenant sortit bientôt de sa torpeur.

C'est alors qu'il apprit qui fut son sauveur et dès lors Deraedt devint son ami, son frère...

Ils étaient natifs de la même région. Le père de Deraedt était fermier au sud de Dixmude.

Et maintenant, après la retraite d'Anvers, ils se trouvaient tous deux sur la digue d'Ostende.

Des troupes anglaises débarquaient au port.

— Il est temps qu'elles arrivent, dit Deraedt, nous avons eu notre part.

Il croyait, ainsi que tant de Belges, que les Alliés poursuivraient dès lors seuls la bataille.

— Et moi, j'ai ouï dire, qu'il y a tant de troupes qui arrivent à Zeebrugge. Ecoutez donc comme ils chantent, ces Anglais.

— Mais savent-ils ce que c'est que la guerre, lieutenant !

— Je ne le crois pas.

— Ils déchanteront sous peu. Je voudrais m'en rapprocher davantage.

— C'est impossible ! Le port est gardé militairement et c'est nécessaire. Il y a foule à Ostende... on n'y voit que des soldats et des fuyards ! Il y aura des accidents. Rentrons au cantonnement, il y aura peut être des ordres.

— Où vont-ils nous envoyer maintenant ? En France ou en Angleterre ?

— Attendons les événements.

Paul Verhoef avait la taille svelte et élancée et l'uniforme lui seyait bien. Sa face

s'était basanée pendant ces dernières semaines, et tout en caractérisant l'énergie, elle reflétait l'affabilité.

Il était aimé de ses hommes, était sévère mais nullement fier et se trouvait toujours le premier dans la mêlée.

Bientôt des ordres arrivèrent.

Ostende regorgeait déjà de monde. Le régiment devait partir à Stalhille, pour y prendre repos...

Ce soir, Paul Verhoef, rêvassait à la terrasse d'une vieille auberge.

Il n'était pas très distancé de Dixmude... Il aurait tant aimé embrasser Berthe, sa fiancée... Deux mois s'étaient écoulés depuis qu'il l'avait quittée toute en larmes...

Il n'avait plus de parents, et il avait reporté tout son amour sur la jeune fille, dont il ferait sa femme...

A maintes reprises la mort s'était dressée entre eux, mais il avait toujours réussi à la parer...

Pourtant...

Autour de lui les jeunes soldats, tout naïfs, commentaient les événements et estimaient que la campagne était terminée pour eux. Ils avaient vu les Anglais, et d'autre part, les Français avaient également trouvé l'occasion de former leurs effectifs.

La petite armée belge, déjà bien éprouvée, n'était qu'un fétu à côté de ces gigantesques légions... Et elle avait pourtant accompli des actions héroïques. Elle avait fait son devoir et davantage, et l'univers entier témoignait de sa gloire et de sa bravoure.

Cette fois on goûterait le repos...

C'était l'opinion générale parmi les soldats. Paul Verhoef ne partageait pourtant pas cette manière de voir. Il comprenait parfaitement que la lutte n'était pas terminée.

Les Allemands avaient envahi la Belgique et il faudrait les en déloger. Il espérait et avait foi dans l'issue finale, quoique les Alliés eussent devant eux un ennemi puissant et très bien préparé à la bataille.

Les hommes étaient fatigués maintenant et le repos les séduisait, mais ils ne pouvaient pas rester longtemps inertes et dès qu'ils auraient réparé leurs forces, il devraient songer au passé affreux : à Orsemael, Gusenhoven, Tirlemont, Louvain, Dinant, Andenne, Malines, Termonde, aux ruines disséminées, aux fermes méchamment incendiées, aux maisons, villages et villes détruits, aux prêtres martyrisés, aux bourgeois fusillés, aux femmes et filles violées par les soudards, aux multiples tombes de leurs frères d'armes...

Il fallait la revanche.

Paul Verhoef la ressentit pénétrante.

Il avait parcouru les régions des Flandres, ces derniers jours, ces belles régions parées de leur toilette automnale, baignées d'un soleil d'or et qui, comme en un suprême adieu à ses coura-

geux soldats, voulaient se faire encore plus belles...

Et ce malheureux pays qui étincelait, il y a quelques mois, comme une perle dans un écran, avait été lâchement foulé et violé !... Il fallait qu'on le secourût, qu'on le défendît, qu'on le protégeât, et tous ses fils devaient y concourir.

Quant à ses hommes, dès qu'ils auraient recouvré leurs forces, ils le comprendraient, ils en seraient pénétrés et ils reprendraient la lutte de plus belle...

A nouveau dans la mêlée...

Et des offres nouvelles...

Paul s'attrista. Il revit ses frères d'armes disparus... Il vit les tombes ornées d'une croix ordinaire, d'un chako ou d'un hâvre-sac...

L'Indomptable Petit Belge.

La Belgique lui montrait ses entrailles... Il y avait des tertres un peu partout, mais ils se nivelleraient et le sol reprendrait son aspect verdâtre d'autrefois... Elles seraient légion celles, qui, s'intéressant à un fiancé, se poseraient la question : « Où repose-t-il ? Où ? » Les parents, les femmes, les sœurs erraient déjà de la sorte.

— Voilà ce que nous fit l'Allemagne, murmura Paul, l'Allemagne qui était si puissante... si grande, qui se glorifiait de sa civilisation et de sa *culture*. Elle entraîne dans cette guerre horrible la petite nation voisine, où tant de ses compatriotes jouissaient d'une si large hospitalité, où ils vivaient en pleine liberté, tels que nous-mêmes... Se méfiant des forteresses françaises, elle viola la Belgique, elle voulait vivre en parasite à nos dépens, elle voulait acheter sa gloire au prix de notre sang... de notre prospérité, de notre bonheur ! Elle imprégna de sang, de feu et de larmes, sa marche à travers notre pays.

Et qu'est-ce que l'avenir nous réserve ?...

Paul pensa de nouveau aux tombeaux...

Berthe errerait-elle peut-être aussi en demandant : « Où repose-t-il ? Où ? ».

— O, pourvu que cela ne soit pas, pria le lieutenant. Ne nous séparez pas, mon Dieu... Protégez-nous ; nous nous aimons tant et notre amour est si pur...

C'était comme s'il vit Berthe... Elle songeait à lui. Elle avait certainement reçu son télégramme et savait maintenant qu'il était à Ostende. Elle viendrait peut-être le voir demain... Elle y apprendrait que le régiment était actuellement ici... La verrait-il ?

Comme il aspirait à la revoir !

Paul vit Dixmude et la vallée de l'Yser, la région de son bonheur, où il fit tant de promenades avec Berthe... C'était comme s'il entendait bruisser les joncs le long de la rivière, et que le vent soufflait sur les prés immenses et dans les hautes tours et églises, dans les fermes et jusque dans les dunes fauves de Nieuport.

Cela ranimait son courage et son amour pour la patrie, qu'il défendrait jusqu'à la dernière goutte de son sang...

Il se battrait ! Où ?

Il l'ignorait. Cette guerre n'était qu'embûche et surprises. Il ne s'y ingénierait pas davantage mais il se battrait là où son Roi, Albert le Courageux, qui symbolisait le Droit, le Devoir et l'Honneur, qui tenait haute sa fière et noble parole, l'appellerait.

Le calme se fit à Stalhille. Les habitants qui avaient fait la causette avec les soldats, rentrèrent chez eux, et les militaires se préparèrent au repos. Paul Verhoef gagna également sa chambre à l'auberge, mais il veilla bien avant dans la nuit.

III.

Vers l'Yser.

— En avant marche !

Et le régiment retourna à Ostende pour longer le littoral vers l'ouest.

Paul Verhoef marchait avec courage.

Il verrait peut-être Berthe, aujourd'hui...

Que se passerait-il à Anvers, maintenant ? On l'ignorait. Son régiment avait opéré la retraite avant que la forteresse fut tombée aux mains de l'ennemi.

Toutes les troupes avaient-elles pu se sauver ? Anvers résistait-elle encore ? Avait-on fait des prisonniers ?

Une foule de questions furent ainsi adressées au lieutenant, mais nul ne pouvait y répondre.